

ZONEVD

PELOTTAVAN

Tiedon

JÄLJILLÄ

JOONA LEPPÄLÄ

Tammi

MIX
Paperi vastuul-
leista lähteistä
FSC® C002795

Teksti © Joon Leppälä, 2023

Kuvitus © Anssi Vaalio, 2023

Valokuvat: s. 31 alh., s. 32 alh. ja 33 alh. Yle kuvapalvelu, s. 53 ylh. Wikipedia, s. 64 ja 65 Alamy / The NASA Library, s. 66 Lehtikuva, s. 69 Journalistinen kuva-arkisto / Otava / Museovirasto, s. 68 Wikipedia, s. 94 Getty Images, s. 116 ja 119 Wikipedia, s. 123 Wikimedia Commons, s. 126, KAMU Espoon kaupunginmuseo, s. 128 Museovirasto (Maija Kairamo), s. 126 Museovirasto (Pielisen museo), 127 Museovirasto (Soile Tirilä), 128 Museovirasto, s. 129 Museovirasto (Kuvaiskot), s. 131 oik. alh. Alamy, s. 131 alh. Wikimedia Commons, kaikki muut kuvat Istockphoto.

Joonan valokuvat: By Emmi Oy

Teoskokonaisuus © Tekijät ja Tammi, 2023

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu EU:ssa

ISBN 978-952-04-5437-1

ZONEVD PELOTTAVAN
Tiedon
JÄLJILLÄ

TAMMI • HELSINKI

HUI HAI HIISI VAAN KAIKILLE!

Kello kaksitoista lyö, alkaa kummitusten yö. Usko tai älä, mutta kun kirjoitan tätä johdantoa, tietokoneeni alakulmassa kello todellakin näyttää tasan 0:00. Tuntuu aika uskomattomalta, että kirjoitettuani johdannon olen saanut valmiiksi kolmannen kirjani. Lisäksi täytyy sanoa, että odotin kaikkein eniten tämän kirjan tekemistä, sillä olen aina tuntenut vetoa pelottavia asioita kohtaan. Minun ei kuitenkaan ole tarkoitus syyttää suotta pelotella lukijaa vaan lähestyä myös hurjimpia asioita tiedon kautta. Tieto ei lisää tuskaa. Päinvastoin se auttaa meitä ymmärtämään paremmin maailmaa.

Haluan saman tien avautua tämän kirjan kirjoittamisen yllättävistä varjopuolista. Ensinnäkin olen joutunut koluamaan lukemattomia inhottavia, epäinhimillisiä ja suorastaan oksettavia juttuja. Osa oli niin ällöttäviä, että en halunnut niitä kansiin saakka. Tämän kirjanhan on tarkoitus sopia aika lailla kaikenikäisille! Ja se itse asiassa teki tämän kirjan kirjoittamisesta paikoin todella vaikeaa. Miten voin kertoa noitavainoista, sodista ja maailman suurimmista katastrofeista ilman, että traumatisoin teitä ja aiheutan teille painajaisia? Uskon kuitenkin löytäneeni tekstiin hyvän tasapainon, ja samalla olen toivottavasti säilyttänyt sopivan pelottavan tunnelman. Täytyy kyllä myöntää, että aina en muistanut ajatella itseäni. En nimittäin muista koskaan aikuisiällä nähneeni yhtä paljon painajaisia kuin kirjan kirjoittamisen aikana! Noh, onneksi painajaiset loppuivat saman tien, kun sain kirjan loppuun!

Meillä ihmisillä on luontainen kiinnostus pelottavien asioiden tutkimiseen. Pelko on yksi voimakkaimpia tunteita, ja se oli tärkeä tunne jo muinaisille ihmisille. Nykypäivän luksusta on se, että me voimme nauttia pelosta turvallisessa ympäristössä, ja saatamme sen vuoksi olla hyvin koukuttuneita kauhukirjoihin, -sarjoihin, -elokuvaan ja -peleihin. Haluamme kokea kylmää hikeä, kuumotusta poskilla ja äänekkäitä säikähdyksiä ilman riskiä, että meihin sattuisi. Pelottavien asioiden ja ylipäätään omien pelkojen kohtaaminen on terveellistä, ja sitä suositellaan jo pienille lapsille. Ei siis ihme, miksi toisinaan vaikkapa lastenohjelmissä esiintyy traumatisoivia olentoja! Se onkin ollut kaiken aikaa niiden tarkoitus! Ehkä on parempi, että lapsi ennemmin pelkää kuvitteellista olentoa kuin sitä, onko talous vaarassa romahtaa tai mikä valtio käyttää seuraavaksi ydinpommia.

On järkevää, että leikkikentillä ei ole kaikkein hurjimpia kiipeilytelineitä, joista pudotessa voi oikeasti sattuua. Pelottavien juttujen kuuleminen saa meissä aikaan samanlaista sydämentykytystä kuin kiipeileminen. Toki

joidenkin juttujen kuuleminenkin voi olla rajua mielelle, mutta tietävästi kauhujuttujen kuulemisessa ja lukemisessa piilee jopa yllättäviä terveysvaikutuksia. Turvallinen pelon kohtaaminen on avuksi uhkaavien tilanteiden tunnistamisessa. Harry Potter ja muut kirjojen sankarit toimivat meille erinomaisina roolimalleina pelkojen voittamisessa. Älä anna pelon hallita sinua, vaan hallitse itse pelkoasi! Ehkä minä voin nyt toimia Potterin kaltaisena sankarina tässä kirjassa!

Mielestäni kaikkein kiinnostavinta pelottavia juttuja käsitellessä on selvittää, mistä ne ovat peräisin ja onko niillä todellisuus pohjaa. Kuka kertoi ensimmäisenä nähneensä ihmissuden? Kuka päätti, että koko maailman tulisi pelätä numeroa 13? Joku voi ajatella, että eikö tällainen lähestymistapa pilaa mystisyyden, joka liittyy kauhuolentoihin ja -tapahtumiin. Mielestäni se juuri avaa lukemattomia uusia portteja näihin aiheisiin. Ja täytyy sanoa, että joskus todellisuus voi olla jopa pelottavampaa kuin väritetty sepitys! Vaikka olenkin skeptinen yliluonnollisia asioita kohtaan, minua ei häiritse, jos te uskotte niihin. Luulen, että te voitte saada siinä tapauksessa jopa enemmän irti jostain kirjassa esiintyvistä kauhutarinasta. Minun pitäisi oikeastaan olla kateellinen teille!

Kirja on jaettu jälleen kerran kuuteen päälukuun. Viimeinen luku on omistettu teidän hirvittäville kysymyksillenne. Esititte lukemattomia pelottaviin asioihin liittyviä kysymyksiä, ja minä poika se taas vastasin. Ilmeisesti tekin pidätte kammottavista aiheista, sillä kysymyksiä taisi tulla enemmän kuin edellisiin kirjoihin. Kiitoksia siis kaikille! Tiesin voivani jälleen luottaa teihin!

Mitäs tähän nyt vielä sanoisi? Ai niin! Tämän kirjan julkaisuhetkellä olen Japanissa yli kahden kuukauden reissulla! Tämä on siis ollut myös itselleni varsin poikkeuksellinen kirja- ja projekti. Haluankin kiittää koko Tammen huipputiimiä, joka siitäkkin huolimatta, että karkasin maapallon toiselle puolelle, on ammattimaisesti hoitanut tämän kirjan maaliin asti. Äkkilähtö Japaniin tuskin helpotti kirjan loppuvaihetta! Kirjassa nähdään jälleen Anssi Vaalion hauskoja piirroksia, ja luulen kauhuteeman antaneen hiukan erilaisia vapauksia Anssin työhön! Ja jälleen erityiskiitos kustannustoimittajalle, joka jo kolmannen kerran joutui lukemaan ja korjaamaan kirjan verran harakanvarpaita ja älyttömiä kirjoitusvirheitä. Toivottavasti hän, ettekä tekään lukijat, näe kirjan myötä painajaisia! Pitäkää hauskaa pelottavan tiedon parissa! HUHUI!!!

JOONA

SISÄLLYS

1 Kauhuolentojen kannoilla 8

- Onko kummituksia olemassa? 10
- Mistä ihmissudet saivat alkunsa? 14
- Mitä paholaiset ovat? 16
- Miten viikatemies niitti kauhua? 18
- Millainen on muumion kirous? 20
- Miten mörköjä käytettiin lastenkasvatuksessa? 22
- Miksi ihmiset innostuvat zombeista? 24
- Mikä tekee pelleistä pelottavia? 26
- Miten Slenderman valloitti internetin? 28
- Mitkä lastenohjelmien hahmot ovat pelottavia? 30

2 Luonnonvoimien armoilla 34

- Millaista tuhoa maanjäristykset aiheuttavat? 36
- Miten tsunamit pysäyttivät koko maailman? 38
- Miten tornadot repivät ympäristöä? 42
- Miksi trooppiset hirmumyrskyt piinaavat meitä? 44
- Mitkä asteroidit ovat järjestyttäneet maapalloa? 46
- Kuinka mittavia tuhoja tulivuoret aiheuttavat? 48
- Millaisia ovat räjähtävät järvet? 52
- Onko ukonilma vaarallinen? 54
- Miksi aliarvioimme lumivyöryn voimaa? 56

3 Hirmuisia onnettomuuksia 58

- Millaisia ovat hurjimmat lentotapaturmat? 60
- Mitkä ovat kammottavimmat avaruusonnettomuudet? 64
- Mitkä ovat dramaattisimmat laivaonnettomuudet? 66
- Voiko hissien putoamisesta selvitä? 70
- Millaisia onnettomuuksia huvipuistoissa on tapahtunut? 72
- Millaisia ovat kamalimmat vesipuistotapaturmat? 76
- Millaisia ikäviä haavereita urheilussa on sattunut? 78
- Millaisia ovat inhottavimmat epäonnistuneet stuntit? 82

4 Painajainen maan päällä 84

- Millaisia olivat menneisyyden noitavainot? 86
- Mitä olivat karneat ihmistarhat? 88
- Miksi ihmisiä on haudattu elävältä? 90
- Miten maailma muuttui ydinpommien jälkeen? 92
- Millaisia hirvittäviä ihmiskokeita on tehty? 96
- Miten vakava asia ilmastonmuutos on? 98
- Miksi pelkäämme numeroa 13? 102
- Millaisia oudon karmivia fobioita on olemassa? 104
- Mistä unihalvauksessa on kyse? 108
- Ketkä olivat maailman epäonnekkaimmat ihmiset? 110

5 Legendaariset kauhutarinat 114

- Mitkä olivat maailman ensimmäiset kauhutarinat? 116
- Millaisia kauhutarinoita on eri maanosissa? 118
- Millaisia kauhutarinoita syntyi Japanissa? 120
- Mitä tapahtui legendaarisissa kummituskaupungeissa? 124
- Tunnetko nämä suomalaiset kummitustarinat? 126
- Mitkä ovat maailman pelottavimmat paikat? 130
- Mitkä ovat internetin hyytävimmät urbaanilegendat? 132
- Miksi näihin paikkoihin ei saa mennä? 136

6 Arvovaltaisen yleisön esittämät hirvittävät kysymykset 138

1 KAUHUOLENTOJEN KANNOILLA

KAUHUOLENTOJA ON ESIINTYNYT AINA – MUINAISISTA MYTOLOGIOISTA TÄMÄN PÄIVÄN ELOKUVIIN JA VIDEOPELEIHIN. JOKAISILLA KUMMAJAISELLA ON OMA MIELENKIINTOINEN TAUSTANSA. OSA OTUKSISTA ON KULKEUTUNUT ESI-ISIEMME TARINOISSA SUKUPOLVELTA TOISELLE. TOISISTA TAAS VÄITETÄÄN OLEVAN NÄKÖ- JA KUULOHAVAINTOJA, JA HAHMOT OVAT RAKENTUNEET NIIDEN SEKÄ MIELIKUVITUKSEN POHJALTA. JOSKUS KAUHUOLENTOJA ON MYÖS KEKSITYY TARKOITUKSELLE ESIMERKIKSI VIIHTEEN TAI KURINPIDON VUOKSI. 500 VUOTTA SITTEN ELÄNYT VANHEMPI ON SAATTANUT SEPITETYN MONSTERIN AVULLA PITÄÄ LAPSET YÖAIKAAN KOTONA SEN SIJAAN, ETTÄ JÄLKIKASVU TEKISI KIUSSA ULKOSALLA. TÄMÄN PÄIVÄN INNOKAS NÄPPÄIMISTÖN TAITAJA SAATTAU TAAS HALUTA PELOTELLA SOME-SEURAAJIAAN KEKSITYLLÄ HIRVIÖLLÄ. JOKAISILLA KAUHUOLENNOLLA ON SYY OLLA OLEMASSA. TÄSSÄ LUVUSSA TARKASTELEN ITSEÄNI KIINNOSTAVIA MÖRÖKÖLLEJÄ. MITKÄ SEIKAT TEKEVÄT NIISTÄ PELOTTAVIA? MILLOIN MIKÄKIN OTUS MAINITTIIN ENSIMMÄISEN KERRAN? ONKO SE TODELLA OLEMASSA? JOTEN EIKÖHÄN NAPSAUTETA TASKULAMPUT PÄÄLLE JA OTETA SELVÄÄ!

ONKO KUMMITUKSIA OLEMASSA?

Läpi historian ympäri maailmaa on kerrottu tarinoita ja epämääräisiä näköhavaintoja kummituksista. Voidaan jopa sanoa, että kummituksista on tehty enemmän näköhavaintoja kuin muista yliluonnollisista hahmoista. Nykypäivän kyselytutkimukset paljastavat, että iso osa ihmisistä uskoo kummitusten olemassaoloon. Tiedän itsekkin ihmisiä, jotka luottavat kyllä tutkittuun tietoon, mutta antavat silti mahdollisuuden kummitusten olemassaololle. Mitä aaveet oikeastaan ovat ja onko niille löydetty mitään järkiperusteita? Voiko asiaa edes lähestyä järjen kautta?

KU-KU-KUMMIOTUS!!!

EDESMENNEET RIIVAAJAT

Kummitusten ajatellaan usein olevan läpinäkyviä tai usvaisia kuolleiden ihmisten henkiä. Myös eläinten hengistä on tehty havaintoja, ja tyyppillisesti myös esineisiin voi liittyä kummittelua. Välillä kokonainen laiva voi jäädä kummittelemaan merelle utuisessa muodossaan. Kummituksilla on uskottu olevan jokin syy jäädä ihmisten keskuuteen. Oudoissa olosuhteissa menehtynyt henkilö saattaa palata kummittelemaan korjatakseen kohtaamansa vääryyden, tai vastaavasti aaveen syntilistä eläessään on ollut niin pitkä, että hän ei saa rauhaa ennen kuin hyvittää pahat tekonsa. Oli kummitusten rooli sitten sanansaattaja tai surmaajiensa riivaaja, niiden on nähty jollain tavalla jääneen välitilaan kuoleman ja elämän välille.

TÄÄLTÄ LÖYDÄT KUMMITUKSEN!

Kummituksia on havaittu esimerkiksi hautausmailla, hylätyissä rakennuksissa ja syrjäisillä pihateilla. Taustalla on usein jokin tragedia tai vähintäänkin mysteerinen tapahtuma, minkä vuoksi kummitus on jäänyt kyseiseen paikkaan. Joko paikka on ollut tälle eläessään tärkeä tai hän oli siellä juuri ennen kuolemaansa. Välillä näköhavaintojen sijaan paikassa saatetaan kuulla selittämättömiä ääniä, kuten vaikkapa koputuksia. Toisinaan koetaan poltergeist-ilmiöitä, joissa huonekalut liikkuvat tai koko astiakaappi tärisee vimmatusti. Selittääkö tämä ilmiö aina kadoksissa olevan toisen sukkani? Tai ehkä tunnetkin yhtäkkisen kylmän tunteen kasvoillasi, kun olet kävellyt kummituksen läpi. Tyyppillisesti kummitushavainnot liittyvät paikkoihin, jotka saavat ihmisten mielikuvituksen laukkaamaan. Tai sitten ihminen on yliluonnollisen tilanteen hetkellä ollut esimerkiksi väsynyt tai käynyt elämässään läpi vaikeita asioita.

TOSIELÄMÄN GHOSTBUSTERIT

Kummitukset kiinnostavat ihmisiä niin kovasti, että monet ovat saaneet niistä harrastuksen tai nähneet kummituksissa markkinaraon. Tuon tuosta televisiossa pyörii ohjelmia, joissa asiantuntijat metsästävät omia Kasper-kummituksiaan. Ihmisluonne on utelias, ja on luonnollista, että jos joku kertoo nähneensä jotain kummaa, lähdetään sille etsimään todisteita. Tosielämän ghostbustereiden työkalupakkiin kuuluu laitteistoa, jolla voi mitata vaikkapa ilmankosteutta, lämpötilaa, infraääniä ja värähtelyä. Pienikin viisarin värähdys voi olla merkki kummituksesta. Toisinaan kummituksen kanssa pyritään käymään jopa vuoropuhelua: sille esitetään kysymyksiä ja saadaan vastaukseksi epämääräistä muminaa. Tuon tuosta kummituksia on onnistuttu taltioimaan valokuviin. Näitä otoksia harvemmin uskotaan, sillä menneisyyden valokuvat taas liian helposti muokattavissa.

TOTTA VAI TARUA?

Toisinaan kummitushavaintoihin löytyy luonnollinen arkinen selitys, mutta usein on mahdotonta selvittää, onko havainto ollut totta. Todisteeksi ei riitä vain henkilökohtainen kertomus, vaikka kokemus olisi ollut kuinka vaikuttava ja todellinen. Tämän vuoksi vastapuolet ovat toisinaan toistensa kurkuissa kiinni ja saatetaan ajatella, että kummituksista ei ole tehty tarpeeksi puolueettomia tutkimuksia, joissa tutkija aidosti pyrki löytämään havainnolle selityksen. Välillä vedotaan siihen, että jotkut ihmiset ovat vain herkempiä aistimaan yliluonnollisia voimia, jolloin kyynisesti kummituksiin suhtautuva fyysikko ei voi kuin jäädä nuolemaan näppejään. Fyysikko haluaa selvittää, noudattavatko aaveet fysiikan lakeja, vaikuttaako niihin painovoima ja mistä aineista ne koostuvat. Kummituksiin ja omaan havaintoonsa uskova ihminen ei pidä näitä asioita relevantteina vaan korostaa yksilön kokemuksen olevan ainutlaatuisen ja oikea. Ehkä kaikkea ei voi tutkia ja havaita tieteiden metodein?

PITÄVÄT TODISTEET PUUTTUVAT

Kummitusten etsijät pyrkivät vakuuttamaan työkaluillaan, että kummitusten havaitsemisen pohjana olisivat tieteelliset mittarit. Tutkimukset naamioidaan vakuuttaviksi, ja kritiikin edessä suojaudutaan sen taakse, että tiede ei ole vielä löytänyt selityksiä kaikkeen tai että vielä ei ole kehitetty oikeanlaista teknologiaa. Kummitusten etsijät poh-

jaavat näkökantansa siihen, että nykyiset laitteet kykenevät havaitsemaan joitakin epätavallisuuksia, mutta tiedemaailmassa ei vielä ole tarpeeksi kehittyneitä vekkottimia todistamaan kummituksia todeksi. Melko ovelaa, mutta ei järin vakuuttavaa.

LÖYTYKÖ SELITYS ENERGIASTA?

Tekotieteen ohella kummituksiin liittyy muitakin kiinnostavia teorioita. Eräässä niistä ajatellaan, että kummitukset eivät suinkaan ole oikeasti edesmenneiden haamuja vaan ennemminkin telepaattisia kuvajaisia. Traumaattinen tapahtuma on aiheuttanut selittämättömän purkauksen ja säilynyt imemällä ympäristöstään energiaa. Tämän vuoksi jotkut ihmiset saattavat nähdä kummituksen. Vuosien kuluessa näky kuitenkin hiipuu ja lopulta katoaa pois. Fysiikka ei tunne energian muotoa, joka mahdollistaisi tällaisen näyn. Tiedetään myös se, että energiaa ei synny eikä häviä, mutta ehkä astraalisen projektion energia ajan kuluessa siirtyy hiljalleen luonnollisempiin asioihin. Toisaalta myös elävä ihminen voi esiintyä kummituksen muodossa. Tällöin ajatellaan, että on vastaanotettu telepaattinen viesti, jonka omat aivot kääntävät eräänlaiseksi näykseksi.

AIVOJEN SYNNYTTÄMÄT NÄYT

Tieteen näkökulmasta juurikin edellä mainitut aivot tarjoavat syyn kummitusten kohtaamiselle. Välillä silmät voivat tehdä kepposen, kun luulimme nähneemme jotain, mitä ei todellisuudessa ollutkaan. Aivot käsittelevät valtavasti informaatiota eri aistien kautta, ja joskus mieleemme syntyy epätodellinen kuva. Hallusinaatiota on kuitenkin helppo uskoa, koska aistimus on niin vahva. Jotkut tutkimukset myös osoittavat, että usein hallusinaatioita näkevät ihmiset kokevat myös paranormaaleja ilmiöitä. Kummitusmetsästäjien kaappaamat äänitteet aaveiden puheista voivat todella kuulostaa oikeilta sanoilta, kun istutamme ajatuksen aivoihimme. Samalla tapaa voimme kuulla vuosien ajan laulun sanat väärin tai hätkähdämme pilvissä näkyviä kasvoja, ja myöhemmin tajuamme virheemme.

LISÄÄ KUMMITUS- TARINOITA, KIITOS!

On erittäin todennäköistä, että kummituksia ei siis ole olemassa, vaan tapaukset ovat aivojemme värittämää mielikuvitusta. Kuvittele kohdallesi tilanne, että olet valvonut 24 tuntia putkeen ja olet kävelemässä yksin taskulampun kanssa hylätyn kolkon sairaalan käytävällä. Olen varma, että tuollaisessa tilanteessa kuka tahansa uskoisi herkästi kummitukseen, jos jotain yllättävää tapahtuisi. On tuskin sattumaa, että useat kummitustarinat liittyvät ennen kaikkea pelottaviin paikkoihin. Totta tai ei, kuuntelen jatkossakin mielelläni viihdyttäviä kummitustarinoita! Mikä on sinun paras tarinasi, rakas lukija?

OLIS PITÄNY
TEHÄ SILMÄN-
REIÄT!

MISTÄ IHMISSUDET SAIVAT ALKUNSA?

Muistan vieläkin selvästi, miten heräsin lapsena yöllä himmeään ikkunasta heijastuvaan valoon. Nousin ylös ja raotin sälekaihtimia nähdäkseni kirkkaana möllöttävän täysikuun. Siinä samassa kuulin jostakin voimakasta ulvontaa. Ensimmäinen ajatukseni oli tietysti, että ihmissusi on metsästävässä yöpalaa itselleen, joten pakenin turvaan peittoni alle. Mikä sai meidät uskomaan ihmisiin, jotka pystyvät muuntautumaan karvaisiksi verenhimoisiksi saalistajiksi?

NAKKAJ JO
SE PALLO!

IHMISUSITARINAT LEVIÄVÄT

Ennen kuin hyvännäköiset ihmissudet valloittivat valkokankaat, kuten *Twilight*-elokuviissa, näitä otuksia pelättiin. On löydetty jopa luolamaalauksia, jotka voivat viitata ihmissusiin! Noin 12 000 vuotta sitten ihmisten alkaessa viljellä maata sudet nousivat yhdeksi pelätyimmistä eläimistä, sillä ne olivat suuri uhka karjalle. Siitä lähtien eri kulttuureissa on kerrottu tarinoita ihmissuden kaltaisista olennoista. Ihmissudet tunnettiin antiikin Kreikassa saakka. Siellä historiantutkijan Herodotos kertoi euraasialaisista heimoista, jotka uskoivat ihmisiin, joilla oli kyky muuttua susiksi. Satoja vuosia myöhemmin luonnontieteilijä Plinius vanhempi rauhoitteli toteamalla, että ihmissudet ovat täyttä satua. Siitä huolimatta, kun isäntäväki heräsi keskellä yötä ja löysi karjansa raadeltuna, alkoivat huhupuheet ihmissusista levitä.

JÄRJETTÖMIÄ SYYTÖKSIÄ JA OIKEUDENKÄYNTTEJÄ

Euroopassa pelko ihmissusia kohtaan oli suurinta myöhäiskeskiajalta eteenpäin. Tuolloin karjan lisäksi ihmissuden kohteeksi joutuivat tuon tuosta myös ihmiset. Joidenkin ihmisten koteihin oli hyökätty, kun he olivat jättäneet oven yöksi auki. Raatelut ja silminnäkihavainnot paikalta karanneista ihmisen ja suden sekoituksista saivat aikaan ihmissusijahdit, joiden takia tuhansia pääosin syyttömiä ihmisiä poltettiin roviolla. Vaikka menneisyydessä ei tietenkään ihan oikeasti ollut ihmissusia, hyvin monet kertoivat silti olevansa ihmissusia. He tekivät niin, koska heitä oli kidutettu, kunnes he olivat myöntäneet syyllisyytensä. Nykyäänkin on tallessa joitain dokumentteja ihmissusioikeudenkäynneistä. Väitettyjen susien seassa oli myös oikeita hirmurikollisia, joiden harjoittamat kauheudet, kuten kannibalismi, olivat omiaan levittämään hysteriaa.

MITEN MUUTTUA IHMISUDEKSI?

Ihmissudeksi muututaan väitteiden mukaan useilla eri tavoilla. Muuntautumisen voi triggeröidä esimerkiksi täydenkuun näkeminen, noituus, taikakesineet tai sellaisen eläimen aivojen syöminen, joka on tullut suden surmaamaksi. Väitetään myös, että ihmissusi voi puremallaan tehdä ihmisestä ihmissuden. Ulkonäköön liittyvät piirteet, kuten liikkakarvaisuus sekä suorat yhtenäiset kulmakarvat, tulkittiin selviksi merkeiksi pedosta. Todennäköisesti muinoin osa piti myös karvaisia suden taljoihin pukeutuneita viikinkejä ihmissusina. Myös jos etu- ja keskisormesi olivat samanpituiset, olit susi. Myönnä pois, luettuasi tämän tarkistit sormesi varmuuden vuoksi.

TÄMÄN PÄIVÄN TURVALLISET TURRIVERSIOT

Sudet ovat selvästi jättäneet pysyvän jäljen eri kulttuureihin, sillä usein susia palvotaan ja kunnioitetaan, ja toisinaan on menty jopa naimisiin suden kanssa. Toki on tarinoita, joissa muuntaudutaan lukuisiksi muiksikin eläimiksi, mutta susi on tarinoiden ehta ykkönen. Ihmissudet ovat yhä suosittu aihe mediassa, ja myös nykypäivän turrikulttuuri voi osittain liittyä ihmisten luontaiseen kiinnostukseen näitä eläimiä kohtaan. Muuntautuminen niin sanotuksi fursonaksi eli itsensä turri-versioksi on onneksi paljon harmittomampaa kuin menneisyyden ihmissusien toimet. Miten on luki- ja, olisiko tässä sinun tulevaisuuden harrastuksesi?

MITÄ PAHOLAISET OVAT?

Muistan kuulleen paholaisista ensimmäisen kerran pelatessani Heroes 3 Might & Magic -peliä piruista koostuvalla armeijalla ja katsoessani Disneyn NOTRE DAMEN KELLONSOITTAJA -elokuvaa. Väitän kivenkovaa, että tuota elokuvaa ei ole tarkoitettu lapsille, sillä se käsittelee aiheita, joita lasten on vaikea ymmärtää. Myös kuvamateriaali sisälsi helvetin liekkejä, paholaisia ja muuta hurjaa. Tarkastellaanpa hetki niinkin kevyttä aihetta kuin itse paholaista.

PAHUUDEN SYNTY

Maailmassa on aina ollut lukemattomia pahoja asioita sekä kamalia tapahtumia, joita ihmiset ovat yrittäneet selittää ja järkeistää. Luonnollisesti pahuuden ilmentymät inspiroivat tarinoita, jotka pyrkivät selittämään, miten pahuus on syntynyt maailmaan. Käsitteitä on useita. Esimerkiksi muinaisen Babylonian luomistaru kertoo, että jumalat ovat vastuussa pahuuden synnystä. Kreikan mytologiassa jumalat tuon tuosta tekevät kyseenalaisia ja selittämättömän pahoja tekoja. He eivät siis olleet yliveraisen hyviä verrattuna ihmisiin. Usein annetaan myös selitys, että ihmiset itse olivat syyppäitä siihen, miksi täydellisessä maailmassa kaikki meni yhtäkkiä päin helvettä - kirjaimellisesti. Paholaisista kerrotaan erityisesti uskontojen yhteydessä, esimerkiksi kristinuskossa, hindulaisuudessa sekä juutalaisuudessa. Paholaisen kuvia ja tarinoita on lukuisia.

SEKASORRON VILJELIJÄT

Usein ajatellaan, että paholainen on henkiovento, joka alun perin palveli hyvää ja jumalaa, mutta niskuroinnin takia hänet karkotettiin taivaasta. Paholaisen tehtävä on salakavalasti saada ihmiset tekemään syntiä ja koetella heidän uskoa jumalaan. Ihminen saattaa hakea väliaikaista helpotusta jostain paheellisesta, ja myytyään sielunsa paholaiselle ihmistä odottaa elämä pirusen asuttamassa helvetissä. Ihmisten kiinnostus turhamaisiin asioihin voitiin myös nähdä paholaisien manipuloivina tekoina. Toisinaan paholaisten uskottiin antavan noidille yliluonnolliset voimansa ja olevan myös vampyyriksi muuttumisen ja muiden kauheuksien aiheuttajia. Paholaiset kykenivät myös itse muuttamaan muotoaan. Lyhyesti sanottuna: paholaiset aiheuttivat maailmassa pahaa ja sekasortoa.

JAPANILAINEN NAAMIO

MILTÄ PAHO- LAINEN NÄYTTÄÄ?

Paholaisten ulkonäöstä on paljon eri versioita, mutta tietyt piirteet toistuvat. Pirun sarvet vakiinnuttivat asemansa paholaisen kuvassa, ja inspiraationa sarviin on saattanut toimia esimerkiksi Kreikan mytologian paimenten jumala Pan tai kelttijumala Kernussos. Niillä molemmilla on ollut toisinaan sarvet. Olennot, kuten satyyrit, lohikäärmeet ja minotaurit,

omasivat myös sarvet, joten vaikuttaa siltä, että piikit päässä olivat yksi pahuuden symboli. Niin ikään punainen väri, piikkihäntä, piikkäs valtikka, lepakon siivet ja pitkä epäsiisti pukinparta ovat esiintyneet pahuuden kuvastossa.

PAHAN KASVOT EIVÄT IHASTUTA

Ympäri maailmaa pahuudelle on siis kehitelty selityksiä, ja yksittäisiä tarinoita paholaisista on lukemattomia. On ihmislihaa syöviä japanilaisia suopaholaisia, hautapaikoilla lymyileviä useista raajoista koostuvia kammotuksia ja muita yli-luonnollisia otuksia. Paholaiset ovat maata terrorisoivia kiusankappaleita ja toisinaan joissain uskonnoissa jumalien tasoisia suurmahteja. Hyvä ja paha ovat aina toistensa kurkuissa kiinni, mutta jos jostain voidaan olla varmoja niin siitä, että pahan kasvot on aina nähty synkkinä ja rumina. Sori paholaiset, ette te kovin näteiltäkään näytä.

KARMIVA FAKTA

Oletko koskaan ihmetellyt, miksi kiviset gargoilit ja muut paholaisolennot koristavat vanhoja katedraaleja? Ilmeisesti ne nimenomaan estivät pahoja henkiä pääsemästä seurakunnan kimppuun katedraalin sisään. Ihan kiva ajatus, mutta ulospäin ne näyttävät sangen karmeilta! Ai niin, ja lisäksi ne johtavat sadevettä eteenpäin. On siinäkin räystääs!

MITEN VIIKATEMIES NIITTI KAUHUA?

Kuoleman kolkuttaessa ovelle mieleemme hiipii usein kuva mustaan kaapuun sonnustautuneesta luurangosta, jolla on käsissään valtava viikate. Tämä näkemys kuoleman ruumiillistumasta on yleistynyt jopa niin pitkälle populaarikulttuuriin, että voit nykyisin Sims-videopeleissä saada viikatemiehestä itsellesi sulhasen. Jestas, miltä lapsi näyttäisi? Tällöin vastoin viikatemiehen periaatteita saataisiin perheenisäystä eikä suinkaan vähennystä. Mutta tarkastellaanpa seuraavaksi, mikä on mokoman skeletorin alkuperäinen tarina.

ANTIIKKINEN
KAIVERRUS

KUOLEMAN MONET KASVOT

Monet kulttuurit ovat toisistaan tietämättä antaneet kasvot kuolemalle. Se ei sinänsä yllätä, koska kyseessä on niin merkittävä ja tunteita herättävä tapahtuma. Jo antiikin Kreikan mytologiassa tunnettiin useita kuoleman hahmoja. Esimerkiksi Haades-jumalan valtakunnassa Manalassa toimi Kharon-niminen pelottava lautturi, joka kuljetti sieluja viimeiseen leposijaansa. Alamaailmaan sielut vastaavasti saattoi jumalten lähettinä toimintu Hermes. Ja löytyipä Kreikan mytologiasta myös itse kuoleman henkilöitymä, Thanatos, joka aluksi oli säälimätön hurjimus, mutta myöhemmin hänet nähtiin nuorena komistuksena ja kauniin ja kivuttoman kuoleman vertauskuvana. Kaikilla edellä mainituilla hahmoilla oli samankaltaisia tehtäviä kuin modernilla viikatemieshellä. Myös atsteekkien, kiinalaisten ja skandinaavien mytologioissa sekä monissa uskonnoissa on esiintynyt vastaavanlaisia hahmoja. Yhteinen piirre kuoleman kuville on ollut se, että kuolema on kuvattu luurankona. No, mikä voisikaan olla osuvampi symboli elämän loppumiselle. Ehkä surströmming, jos minulta kysytään...

SURU SYNNYTTI VIIKATEMIEHEN

Viikatemies vakiinnutti asemansa taiteessa myöhäiskeskiajalla, kun Eurooppaa runteli historian hirvittävin kulkutauti, musta surma. Se tappoi lähes puolet Euroopan väestöstä vuosina 1346–1353. Vielä tuolloin ei juurikaan tiedetty bakteereista ja viruksista, vaan esimerkiksi kirkko kuulutti ruton olevan Jumalan asettama rangaistus. Luonnollisesti mielikuvitus väritti kuvaa kuolemaa levittävästä

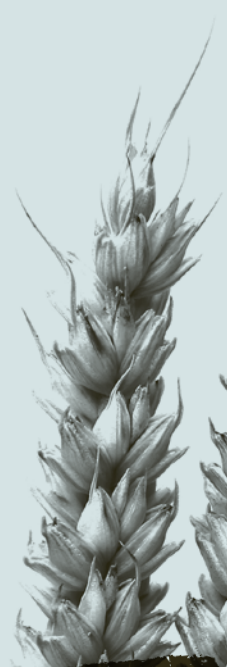
hahmosta. Maalaukset, joissa luurankomainen hahmo väijyi vuoteella sairastavan ihmisen yllä, alkoivat yleistyä, ja hiljalleen syntyi kuoleman hahmo: viikatemies. Musta kaapu kuvasti yleisesti kuolemaa sekä surua, ja vastaavanlaista pukeutumista saattoi nähdä hautajaisissa tai noitatohtorien yllä. Välillä hahmo kannatteli käsissään asetta tai tiimalasia, joka symboloi elämän ajan loppumista. Viikatemieshen kuvailtiin monesti myös laahustavan leijuen eteenpäin. Inspiraationa on mahdollisesti toiminut enkeli tai jokin muu mytologian hahmo.

VIIKATEMIEHELLÄ ON MERKITYSTÄ

Vaikka viikatemies kuoleman hahmona oli jo kauan kuvattu taiteessa, nimitys "viikatemies" syntyi vasta paljon myöhemmin 1800-luvulla. Viikatemieshen piirteet muodostuivat monien eri aikakausien kertomusten ja symbolien pohjalta. Hahmo oli vaikuttava ja esiintyy siksi yhä nykyään laajalti kulttuurissa ja meemeissä. Hahmo syntyi ihmisten tarpeesta ymmärtää kuolemaa ja käsitellä lukemattomia vaikeita tunteita, joita läheisen menettäminen saa aikaan. Oudolla tapaa viikatemies on siis ollut yksi ihmiskunnan tärkeimpiä luomuksia. Ja saa kaverista aikaiseksi ihan veikeän Halloween-asunkin!

KAMMOTTAVA FAKTA

Kuoleman henkilöitymän ase on kuvastanut usein sen aikaista maailmaa. Esimerkiksi antiikin Kreikan Thanatos-jumala käytti miekkaa, mutta vastaavasti keskiajan kuoleman kädessä oli viikate. Maalaiskansan oli helpompi kuvitella kuolemalle viikate, jolla hän viljasadon sijaan niitti ihmishenkiä. Kuka tietää vaikka tulevaisuuden luurankojäbä käsittelisi valomiekkaa?

MILLAINEN ON MUUMION KIROUS?
KUINKA MITTAVIA TUHOJA TULIVUORET AIHEUTTAVAT?
MILLAISIA HAAVEREITA URHEILUSSA ON SATTUNUT?
MIKSI IHMISIÄ ON HAUDATTU ELÄVÄLTÄ?
MILLAISIA KAUHUTARINOITA SYNTYI JAPANISSA?
MITKÄ OVAT INTERNETIN HYYTÄVIMMÄT
URBAANILEGENDAT?

ZONEVD JOHDATTAAN KAMMOTTAVIEN KERTOMUSTEN
JA MANATTUJEN MAAILMANKOLKKIEN ÄÄRELLE!

Suosittu tubettaja ZoneVD eli Joonas Leppälä on tällä kertaa pelottavan tiedon jäljillä. Hän selvittää karmivia mysteereitä ja hirmuisia historian tapahtumia – unohtamatta arvovaltaisen yleisön, eli rakkaiden seuraajien, lähettämiä kinkkisiä kysymyksiä. ZoneVD kertoo parhaat kauhutarinat taatun hauskalla ja juuri sopivan pelottavalla tyyllillä! Huiiii!!!

JOONAS LEPPÄLÄ ELI ZONEVD (s. 1993) on suosittu Ylivieskasta ampaissut, nykyisin Jyväskylässä asuva tubettaja. Joonas tunnetaan hauskoista ja uniikeista videoistaan. Häntä kiehtovat maailman ja maailman-kaikkeuden mysteerit, joihin hän pyrkii etsimään vastauksia. Joonas kirjaa **ZoneVD kiehtovan tiedon jäljillä** ja **ZoneVD uskomattoman tiedon jäljillä** ovat olleet supersuosittuja.

www.tammi.fi L03 ISBN 978-952-04-5437-1

Kuvittanut Anssi Vaalio
Kannen valokuvat: Istockphoto
Joonas valokuva: By Emmi Oy

